



Postmottak KD

Vår ref.: 19/01640-2

Deres ref.:

Dato:15.09.2019

Innspill til stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning

Til forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø,

VID vitenskapelige høgskole takker for invitasjonen til å komme med innspill til kommende stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning.

VID vil i det følgende svare på ministerens spørsmål.

1. Hovedutfordringer som bør omtales i meldingen

I teksten over har jeg trukket opp utfordringer knyttet til arbeidsrelevans i høyere utdanning. Er dere enige i at dette er sentrale utfordringer? Hva vil dere eventuelt fremheve for å supplere eller korrigere utfordringsbildet? Hvordan mener dere de store omstillingene vi står overfor (digitalisering, grønt skifte, migrasjon, etc.) påvirker samfunnets kompetansebehov, og hvordan bør arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene samarbeide for å møte disse?

VID er enige i det opplistede utfordringene er sentrale. For VIDs del varierer utfordringsgraden noe, ettersom en stor del av våre studenter er tatt opp på profesjonsutdanninger med historisk sett sterk arbeidsrelevans. Dette forsterkes av pågående god kommunikasjon og samhandling med praksisfeltet. VID ser likevel behov for å styrke dette, med ulike virkemidler, slik man vil se eksempler på i våre svar nedenfor. I tillegg har VID også disiplinbaserte studieprogram hvor høgskolen har sett det nødvendig å igangsette prosjekter for å styrke arbeidsrelevansen.

VID har god erfaring med bruk av RSAer, noe som nok også har bidratt til at vi bare i varierende grad opplever utfordringsbildet som påtrengende.

Når det gjelder de store omstillingene som nevnes ovenfor, opplever VID i høyeste grad at disse vil påvirke – og påvirker – både samfunnets kompetansebehov og utdanningsinstitusjonenes evne til å møte slike behov. For VIDs del gjelder dette for

eksempel: bruken av velferdsteknologi, forberedelse for å arbeide ved smarte sykehus, kompletterende utdanning for nylig ankomne flyktninger/migranter, så vel som økologiske utfordringer med styrket internasjonal student- og ansattmobilitet. Flere av disse omstillingene skjer og må skje med økt kraft, og VID opplever et behov for bedre samhandling mellom myndigheter og utdanningsinstitusjoner og bruk av kraftigere virkemidler, for å møte de utfordringer som krever slike omstillinger for at fremtidens utdanninger skal møte fremtidens kompetansebehov.

2. Samarbeid om høyere utdanning

Hvordan samarbeider institusjonen strategisk med arbeidslivet om utvikling av studieporteføljen?

VIDs eiere er alle er arbeidslivsaktører innen helse, sosial og kirkelig virksomhet. Historisk sett har høgskolens utdanningsportefølje blitt etablert og utviklet på bakgrunn av konkrete og spesifikke utdanningsbehov hos eierne og i samfunnet forøvrig. Eierne har fremdeles stor interesse i å samarbeide strategisk med høgskolen om utdanningsporteføljen, både når det gjelder bachelorutdanningene, videre- og masterutdanninger, men også ph.d.-programmene.

VID har i sin portefølje av bachelorutdanninger overvekt av profesjonsstudier (ergoterapi, sosialt arbeid, sykepleie, teologi, vernepleie). Dette er alle utdanninger som forholder seg til nasjonale rammeplaner og retningslinjer, utviklet i tett samarbeid med arbeidsliv og oppdragsgivere. Men også videreutdanninger og masterutdanninger innenfor VIDs fagfelt; helse, sosial, pedagogikk, teologi, ledelse, kultur og samfunn, er utviklet etter innspill fra og i samarbeid med samarbeidspartnere i arbeid- og samfunnsliv.

VID har studiesteder i tre regioner (Oslo, Bergen, Stavanger), og forholder seg til arbeidslivsaktører på nasjonalt og regionalt nivå. Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA) er derfor opprettet på sentralt/nasjonalt nivå, men det er også opprettet et RSA i Rogaland. Studieportefølje, og videre utvikling av denne, er sentrale tema i RSA.

I tillegg til RSA, møter VID arbeidslivet i ulike regionale og mer profesjonsspesifikke samarbeidsfora. Ett eksempel er samarbeidsorgan for utdanning mellom universitet/høgskole og regionale helseforetak, hvor det samarbeides om å imøtekomme og ivareta helseforetakenes kompetansebehov. Fakultet for helsefag har videre faste samarbeidsfora med en rekke kommuner, bydeler og ideelle virksomheter hvor studieportefølje tematiseres.

Fakultet for sosialfag har omfattende samarbeid med praksisfelt i kommunesektoren, brukerorganisasjoner, frivillige organisasjoner, direktorater, andre institusjoner i uh-sektoren og andre offentlige aktører relatert til forsknings- og utviklingsprosjekter. Dette samarbeidet har bidratt til identifisering av områder for utvikling av studietilbud, for eksempel innen barnevern og på det boligsosiale feltet.

Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesfag har et tett samarbeid med praksisfeltet innen Den norske kirke, frivillige organisasjoner og institusjoner som har prestetjeneste, så som sykehus og sykehjem. Innspill fra disse samarbeidspartnerne er viktige både når eksisterende studieprogram revideres og nye utvikles. Et nytt nettbasert årsstudium for trosopplærere i Den norske kirke, er et eksempel på at VID svarer på praksisfeltets behov for kompetanse som følge av en offentlig reform.

Hvilke former for utdanningssamarbeid mellom institusjonen og arbeidslivet fungerer godt, og hvilke fungerer mindre godt?

Det trekkes her frem tre eksempler på utdanningssamarbeid som fungerer godt:

1. Samarbeidet om praksisdelen av profesjonsutdanningene fungerer overveiende godt. Angående praksisutdanning i helse- og sosialfagutdanningen, se mer utfyllende svar under punkt 6.

2. VID har god erfaring med å utvikle oppdragsutdanninger i samarbeid med arbeidslivet. For eksempel tilbyr VID videreutdanning i psykososialt arbeid med barn og unge på oppdrag fra Helsedirektoratet. Denne utdanningen inngår som et tiltak i regjeringens strategiplan for barn og unges psykiske helse. VID tilbyr flere oppdragsutdanninger på bakgrunn av utlyste anbud på spesifikke tema for eksempel innen barnevernfeltet. Det er gjerne slik at avtalen om utdanningen inngås på direktoratsnivå, mens det er kommunene som rekrutterer studenter. Slike utdanninger fungerer godt under forutsetning av klare regler for opptak og prioritering, og at arbeidsgiver følger opp forutsetninger for studieplass, slik som frikjøp av tid til å studere, fremmøte på samlinger og reise. Oppdragsgivers finansiering må kompensere for bortfall av basis- og resultatbasert finansiering fra KD.

3. VID har tradisjoner for, erfaring med og kompetanse i å tilby desentraliserte deltidstilbud både i profesjonsutdanninger og videre- og masterutdanninger. De siste årene har det vært en økning i henvendelser fra kommuner i ulike deler av landet om å opprette denne type tilbud i sykepleie og vernepleie. VID har derfor arbeidet systematisk med å utvikle en modell for de fremtidige, desentraliserte deltidstilbudene som høgskolen skal tilby. Modellen bygger på erfaringer. Både pedagogiske og organisatoriske modeller, opptakskriterier, samarbeid med arbeidsgivere om praksisstudier, samt ulike finansieringsmodeller er vurdert. Det er allerede etablert samarbeid med Bergen kommune, og det er inngått intensjonsavtale med Bærum kommune/Viken Region og kommuner i Helgeland.

Når det gjelder samarbeid med arbeidslivet om utdanning hvor VID har et forbedringspotensial, vil vi fremheve kombinasjonsstillinger. Ulike modeller for kombinasjonsstillinger vil utvikles i tråd med VIDs hovedstrategi, hvor det også bør fremgå hvilke mål som skal oppnås med tanke på kvalitetsutvikling av utdanningene.

Et annet område med forbedringspotensial er offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. VID har relativt sett mange avtaler, men gitt VIDs fagprofil og tilhørende arbeidslivstilknytning, er det ønskelig å styrke samarbeidet mellom VIDs fagmiljøer og samarbeidspartnere i arbeidslivet på dette feltet.

Kvalitetsmeldingen har forventninger om at studieprogrammer skal utvikles i samarbeid med arbeidslivet. Hvordan arbeider institusjonen for å realisere disse forventningene?

VID har nedfelt i sine Retningslinjer for utvikling, akkreditering og etablering av studietilbud at alle studier, i henhold til studietilsynsforskriftens § 2.2, skal være faglig oppdatert og ha tydelig relevans for videre studier og/eller arbeidsliv. Etablering av nye studier skal være begrunnet faglig, strategisk og økonomisk, og studietilbudene skal i tillegg til å ha høy kvalitet, være attraktive, samfunnsrelevante og konkurransedyktige. Når høgskolestyret gir etableringstillatelse til et nytt studietilbud, skal styret også ta stilling til om studietilbudet i tilstrekkelig grad er utviklet i samarbeid med arbeidsliv, om markedssituasjonen er tilstrekkelig vurdert og om relevante arbeidslivs og samfunnsaktører har vært høringsinstanser.

I VID kvalitetssystem inngår det at alle studieprogram skal gjennomgå periodiske evalueringer hvert sjette år. Representanter fra arbeids- og organisasjonslivet inngår i de eksterne evalueringspanel, og skal vurdere utdanningens form og innhold opp mot blant annet behov i praksisfeltet.

I kvalitetssystemet inngår også kandidatundersøkelser og avtakerundersøkelser. Resultat av disse inngår i det jevnlig evaluerings- og utviklingsarbeidet, men også i de mer omfattende periodiske evalueringene.

Hvordan arbeider institusjonen med å få arbeidslivet til å tilby muligheter for praksis? Hva trengs for å få flere studenter ut i praksis?

Når det gjelder profesjonsstudiene, fungerer samarbeidet med arbeidslivet overveiende godt. Se mer utfyllende om dette samarbeidet under punkt 6.

For de disiplinbaserte utdanningene er det utfordrende å tilby praksis. Dette henger sammen med at mange arbeidsgivere har lite erfaring med å motta praksisstudenter, og at det er lite rom innen finansieringskategori F for å finansiere en praksiskoordinatorstilling. VID har likevel et pågående pilotprosjekt innen bachelorstudiet i samfunnsfag. Studentene tilbys et 5 studiepoengs emne hvor de har praksis hos institusjoner og organisasjoner hvor flerkulturelle problemstillinger er en del av arbeidsfeltet. Det er ønskelig, og fullt mulig, å utvikle dette videre for andre disiplinorienterte studieprogram. I takt med dette bør KD samtidig vurdere å løfte kategorinivå på utdanningene.

Hvilke erfaringer har institusjonen med å utvikle samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv gjennom internasjonale programmer og samarbeidsarenaer (f.eks. EU-programmer eller strategiske partnerskap med institusjoner i andre land)?

Flere av bachelor-utdanningene i VID har erfaring med samarbeid med spesialisthelsetjenesten i forbindelse med å ta imot innreisende utvekslingsstudenter gjennom Nordplus og Erasmus+-programmene. Slikt samarbeid har imidlertid vist seg krevende, da spesialisthelsetjenesten vanligvis vegrer seg mot å ta imot internasjonale studenter i praksis. Det skyldes delvis at studenter som ikke snakker norsk krever mer oppfølging i forbindelse med intern kommunikasjon og kommunikasjon mot pasienter/klienter, og delvis at IT-systemer som brukes i/av spesialisthelsetjenesten, inkludert studenter, forutsetter at brukerne har norske personnumre for å få tilgang. En utvikling i uh-sektoren forutsetter følgelig at sektorene hvor praksis kan tilbys internasjonale studenter, også utvikler seg.

Hvordan kan universitetene og høyskolene bidra til at arbeidslivet får bedre kunnskap om kandidatenes kompetanse, inkludert for ph.d.-kandidatene? Hvordan fungerer læringsutbyttebeskrivelsene i kommunikasjonen med arbeidslivet?

Involvering av og samarbeid med arbeidsliv om utvikling av studieplaner og formulering av læringsutbytter på overordnet programnivå, og på emnenivå, kan sikre at læringsutbyttene formuleres klart og forståelig. I et slikt nært samarbeid om studieplaner utfordres også universitet og høyskoler i forhold til om kompetansebehovet ivaretas i utdanningene, og om læringsutbyttene i tilstrekkelig grad er relevante. Dette gjelder både kunnskap og ferdigheter.

Høringsinnspillet har også identifisert et forbedringspotensial i bruk av kombinasjonsstillinger. På dette stedet er det verdt å fremheve det potensial arbeidslivet har i å bruke VIDs ansatte inn i deres egne organisasjoner for å styrke seg som kunnskapsaktør. Kombinasjonsstillinger bør i større grad være et naturlig innslag i de virksomheter og organisasjoner VID samarbeider med.

Universitet og høyskoler sine kommunikasjonsavdelinger bør utfordres i forhold til innsalg av kandidaters kompetanse til arbeidslivet. Det arbeides mye med markedsføring av studieprogram for å rekruttere studenter, men kanskje ikke i samme grad med å markedsføre kandidaters kompetanse i forhold til samfunns- og arbeidsliv.

3. Samarbeid om studentenes læring

Universiteter og høyskoler samarbeider med arbeidslivet om studentenes læring på mange måter (for eksempel ved bruk av praksis, reelle oppgaver fra arbeidslivet, gjesteforelesere, delte stillinger, etc.). Hva er erfaringene med og omfanget av slikt samarbeid? Hvordan kan slikt samarbeid bygges ut?

Vi viser her til svar ovenfor, hvor kombinasjonsstillinger er nevnt. I tillegg har VID god erfaring med bruk av bistillinger. Her er åpenbare muligheter for utvidelse, for eksempel

overfor kommunene. I forbindelse med samlokalisering av VIDs studiesteder i Sandnes og Stavanger på Kampen i Stavanger, er det inngått avtale med Stavanger kommune om utveksling av kompetanse mellom høgskolen og kommunen, begge veier. En slik utvikling er nærliggende også fordi kommunene har styrket seg kompetansemessig som kunnskapsaktør i senere tid. All den tid innehavelse av stilling i uh-sektoren erfaringsmessig viser stor stabilitet, er behovet for kontinuerlig oppdatering og kompetansemessig utveksling med arbeidslivet tilsvarende påtrengende.

Hvordan arbeider institusjonen med å rekruttere undervisere med erfaring fra arbeidslivet?

Til undervisning i profesjonsutdanningene stilles det for en stor andel av de ansatte krav om grunnutdanning i profesjonen, samt relevant arbeidserfaring. Praksisdelen av utdanningene innen helse- og sosialutdanningene krever undervisere med klinisk praksis/arbeidserfaring. VID har omfattende samarbeid med praksisfeltet om blant annet utviklingsprosjekter, evalueringer og mer konkret forskning. Slike samarbeidskonstellasjoner bidrar til å legge til rette for at praktikere inviteres inn for å undervise om sine spesialområder på både bachelor- og masternivå.

De fleste videre- og masterutdanninger ved VID har etablert et godt nettverk og tett dialog med sektoren og rekrutterer undervisere som vil i tillegg til toppkompetanse innen forskning i fagfeltet, har relevant arbeidslivserfaring og i mange tilfeller klinisk praksis/arbeidserfaring.

Hvordan kan universiteter og høyskoler og arbeidslivet samarbeide for å øke arbeidsmarkedstilknytningen i studieprogrammene i disiplinfag, som for eksempel i humaniora, samfunnsvitenskap og naturvitenskap?

UH-sektoren kan videreutvikle samarbeidet som er initiert gjennom regionale RSA for å finne relevante praksisplasser hvor studentene kan få arbeidstrening. Det er likevel vanskelig å få tilstrekkelig volum på dette feltet, uten at det finnes noen insentiver. VID har enkelte pilotprosjekter på dette området, og selv om disse får mange positive tilbakemeldinger, er erfaringen at det er et ressurskrevende arbeid fordi praksisplassene må konstrueres og fylles med et innhold som per i dag ikke eksisterer. Et område som kan utvikles videre, er å knytte bachelor- og masteroppgaver til praksis i en bedrift eller organisasjon, og dette burde kunne gjennomføres med mindre ressurser enn praksisopphold som krever veiledning.

Hva er de viktigste grepene for å sikre at studentene får god informasjon og veiledning om hvordan de kan bruke kompetansen sin i arbeidslivet?

For VIDs profesjonsutdanninger er dette ikke en problemstilling, men det kan være det for disiplinstudiene. Av spesifikke tiltak VID har benyttet seg av i senere tid er generell karriereveiledning og karrieredag med besøk av inviterte representanter fra arbeidslivet. VID arbeider også med en digital plattform for å koble masterstudenter/-prosjekter med arbeidslivet.

Innovasjons- og nyskappingskompetanse skal inngå i alle studieprogram, jf. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Mange institusjoner har også egne studietilbud og studentaktiviteter som bidrar til innovasjon og entreprenørskap. Hvordan arbeider institusjonen for at studentene skal øke sin kompetanse på dette området?

Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialutdanningene (RETHOS), som implementeres i reviderte studieplaner fra 2020, har som et felles overordnet læringsutbytte at kandidatene skal kjenne til nytenkning og innovasjonsprosesser og kunne bidra til tjenesteinnovasjon og systematiske og kvalitetsforbedrende arbeidsprosesser. I institusjonen arbeides det nå med å operasjonalisere dette læringsutbyttet på emnenivå. Innspill fra arbeidslivet er av stor betydning i den sammenheng.

Også på masternivå arbeides det med å utvikle tilbud som bidrar til innovasjons- og nyskappingskompetanse:

VID har i 2019 etablert et nytt engelskspråklig masterprogram i Community development and Social Innovation: <https://www.vid.no/studier/community-development-and-social-innovation/>. I dette programmet er et viktig fokus hvordan studentene med utgangspunkt i FNs bærekraftsmål kan utvikle løsningsforslag på sosiale utfordringer gjennom innovasjon som handler om relasjoner og uforløste potensial i lokale nettverk, mer enn teknologiske og økonomiske investeringer. Et eksempel på en slik metodikk er «Use your talents»-pedagogikken, som er utviklet sammen med en norsk NGO i samarbeid med flere globale partnere. Den handler i korthet om å fokusere på å beskrive lokalsamfunnets utfordringer og deretter systematisk søke å utnytte de talentene som finnes lokalt, før man søker ekstern økonomisk støtte for å løse utfordringene.

I 2020 lanseres en videreutdanning på 30 stp. i Samfunnsplanlegging og borgerinvolvering: <https://www.vid.no/studier/samfunnsplanlegging-og-borgerinvolvering/>. Studiet sikter mot å bidra til at det i regional og kommunal planlegging skal vektlegges framtidsrettet by- og tettstedsutvikling. Det er ennå et stort potensial for tilpassing av arealbruk, bolig, transport og lokalsamfunn, med tanke på universell utforming, for blant annet barn og eldres deltakelse i samfunnet. Kunnskap om god samfunnsplanlegging, som vil være med og gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige, er del av studiet (jmf FNs bærekraftsmål nr 11). Med bakgrunn i demografiske endringer skal helse- og velferdstjenestene løse stadig flere oppgaver lokalt. I tråd med siste års reformer og meldinger til Stortinget, vil utdanningen fokusere på både kommunenes og sivilsamfunnets ansvar og oppgaver i fremtiden. Å ta i bruk ny teknologi og gi re-/habiliterende tjenester i hjem og nærmiljø, er strategier som samtlige kommuner i Norge blir utfordret på. I denne utdanningen vil vi se på muligheter og utfordringer med ulike løsninger på fagfeltene samfunnsplanlegging, velferdsteknologi og hverdagsrehabilitering.

Det bør også nevnes at VIDs masterprogram i Sosialt arbeid inneholder et 10 studiepoengs obligatorisk emne i Innovasjon og tjenesteutvikling. VID har også i flere år tilbudt et masterprogram i Tjenesteutvikling til eldre. Hensikten med dette studiet er at studentene skal øke sin kompetanse, slik at de kan arbeide kunnskapsbasert og bidra til utviklingsprosesser for fornyelse av tjenester til eldre, i samhandling med brukere, pasienter, pårørende og frivillige. En revisjon av dette studietilbudet er under arbeid, hvor det vil skje en spissing mot for eksempel bruk av velferdsteknologi.

4. Myndighetsnivå

Hva er barrierene for samarbeid i dagens system? Er det for eksempel forhold i lov og forskrifter som hemmer samarbeid om utdanning mellom universiteter og høyskoler og arbeidslivet? Hvilke tiltak kan tilrettelegge for bedre samarbeid om høyere utdanning? Hva kan myndighetene eventuelt bidra med?

Vi viser til vårt svar under pkt. 6 nedenfor.

I tillegg er det for flere av VIDs utdanninger et behov for en samordning mellom KD og HOD. Dette inkluderer dimensjonering av studieplasser sett opp mot kommunenes og helseforetakenes fremtidige kompetansebehov.

VID opplever også en viss spenning mellom kvalitetsforskriften stiller krav om andel førstekompetanse og behovet for en stor andel undervisere som kan veilede i praksis- og ferdighetsdelen av utdanningen på bakgrunn av oppdatert praksiseksposering.

5. Eksempler

Jeg ber om 1–3 eksempler på godt samarbeid med arbeidslivet om høyere utdanning. Jeg vil at eksemplene også skal synliggjøre hvor omfattende samarbeidet er, for eksempel hvor mange fagmiljø og/eller studenter som er involvert.

VID har valgt å gi en utdypende fremstilling av ett samarbeidseksempel:

SEPREP (Senter for psykoterapi og psykososial rehabilitering ved psykoser) ble etablert i 1990. Siden 1998 har SEPREP gjennomført det tverrfaglige videreutdanningsprogrammet 110 ganger, og på mange ulike steder i landet. Utdanningen er organisert som prosjekt, og er også geografisk mobil. Videreutdanningen tilbys som et 60 stp deltidsstudium over to år. SEPREP videreutdanning er oppdragsutdanning finansiert av Helsedepartementet. Fra 01.01.2019 er SEPREPs videreutdanning overdratt fra stiftelsen til VID.

Når et nytt kull tas opp, skjer dette i nært samarbeid med en arbeidsgiver (kommune, DPS, BUP, NAV mm). Det inngås forpliktende samarbeidsavtale. En ansatt hos arbeidsgiver frikjøpes i en 20 % stilling som klassestyrer/lokal koordinator mens kontraksperioden pågår. Klassestyreren planlegger den samlingsbaserte undervisningen og organiserer veiledning, og bidrar også selv med undervisning og veiledning. Dette skjer i samarbeid med regional fagutvikler (1 fagutvikler pr helseregion), som har det overordnede faglige ansvaret for studietilbudet. Forelesere og veiledere leies inn på timebasis.

Det opprettes en styringsgruppe bestående av representanter fra fagutvikler, klassestyrer, representanter fra arbeidsgiver og veilederkorps. Styringsgruppen kan være med å påvirke den valgfrie delen av pensum (ca 1000 sider), og dermed også fordypning og profil i utdanningen.

Det tilbys til sammen 120 timer med undervisning, fordelt på månedlige samlinger. Veiledning gis i grupper, på til sammen 80 timer. Denne finner sted hver 14. dag. Veiledningsgruppen utgjør også en litteraturgruppe, hvor en definert del av innsatsen er avsatt til selvstudier og oppgaveskriving. Ferdighetstrening defineres som anvendelse av praksis forankret i veiledning. Studenten legger frem ulike problemstilling fra praksis i veiledningstimene. Praksisarenaene er studentenes ordinære arbeidssted. Studentene som tas opp må være i minst 50 % arbeid. Arbeidsgiver gir også permisjon slik at den ansatte kan delta 50 % i studiet. Opptaket skjer i et samarbeid mellom SEPREP og arbeidsgiver. Hvis flere arbeidsgivere er med på prosjektet, skjer opptaket etter en fordeling/kvote.

6. Supplerende spørsmål om kvalitet og relevans i obligatorisk praksis for helse- og sosialfag- og lærerutdanning

Helse- og sosialfagutdanninger

Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd – Samspill i praksis la grunnlaget for et tettere samarbeid mellom tjenestene og universitetene og høyskolene om helse- og sosialfagutdanningene for å møte tjenestenes kompetansebehov. Helse- og sosialfagutdanningene styres gjennom en felles rammeplan og nasjonale retningslinjer for den enkelte utdanning. Styringssystemet skal sikre kvalitet og relevans i utdanningene og har som mål at utdanningene og tjenestene samarbeider mer om det faglige innholdet i utdanningene.

Universitets- og høyskolerådet sluttførte i 2016 et prosjekt (Praksisprosjektet) som belyste flere utfordringer med praksisstudier i helse- og sosialfagutdanningene, og kom med forslag til løsninger. God kvalitet i praksisstudiene er viktig for den totale kvaliteten på utdanningene.

Sett i lys av dette kunnskapsgrunnlaget, hva er de største utfordringene for et gjensidig samarbeid mellom institusjonene og tjenestene? Hvilke tiltak kan være egnet for å løse utfordringene?

Kvalitet hos veiledere i praksisfeltet ble fremhevet som en av flere større utfordringer i UHR sitt praksisprosjekt. Siden har det i regi av UHR Helse og sosialfag blitt utarbeidet nasjonale

retningslinjer for veilederutdanning. De enkelte utdanningsinstitusjonene, innbefattet VID, tilbyr nå veilederutdanning på 10 stp på masternivå.

Veilederutdanningen kan imidlertid ikke gjøres obligatorisk for veiledere i praksisfeltet, til det er veilederbehovet for stort til at slike krav kan stilles fra utdanningsinstitusjonenes side. Det er derfor opp til praksisfeltet å prioritere å la sine ansatte få tilrettelegging i form av permisjon fra arbeidet for å ta veilederutdanningen. Veiledere i helse- og sosialutdanningene har, i motsetning til veiledere i lærerutdanningene, heller ikke anledning til å motta økonomisk godtgjørelse for arbeidet (ordningen med lønnsutbetaling til veiledere i praksis i helse- og sosialutdanningene opphørte i 20016). Det er derfor få insentiver som stimulerer til ansatte i tjenestene til å ta veilederoppdrag, samt til å kvalifisere seg for disse.

Studietilsynsforskriftens forplikter universitetene og høgskolene til å sørge for at det foreligger en praksisavtale mellom institusjon og praksissted. Men forskriften forplikter kun utdanningsinstitusjonene. Spesialisthelsetjenesten er lovforpliktet til å bidra i praksisutdanning, men kommunal og privat sektor er ikke underlagt lignende lovverk.

VID slutter seg på dette grunnlag til uttalelsen fra rektor ved Universitet i Bergen/leder av UHR, Dag Rune Olsen, som i en kronikk i khrono.no 12.09.19 sier følgende om behovet for en samordning av lov- og regelverk som gjelder praksis:

«Alle parter er enige om at noe må gjøres for å minske presset på tjenestene, samtidig som kvaliteten i praksisstudiene må bli bedre. Men utdanningene og tjenestene har i altfor mange år vært låst i en slags stillingskrig der partene kjemper om ressurser til sikring av kvalitet i utførelsen av sine primæroppgaver.

Det er helt nødvendig å få på plass et mer samordnet lov- og regelverk for utdanningsoppdraget i praksisfeltet på tvers av tjenesteområder og relevante læringsarenaer. Og det må settes av ressurser til kompetansebygging og veiledningsoppdraget ute i tjenestene.»

<https://khrono.no/meninger-olsen-praksis/praksis-bor-handle-om-laeringsutbytte/404292>

Hva kjennetegner et velfungerende samarbeid mellom utdanningene og praksisfeltet, og hvordan bidrar et slikt samarbeid til utvikling av utdanningene?

VID vil fremheve følgende suksessfaktorer for hva som skal til for at samarbeidet mellom utdanningene og praksisfeltet skal fungerer optimalt:

- Forankring på ledernivå i organisasjonene, og ulike former for samarbeid innen utdanning, forskning og innovasjon tas i bruk på tvers i organisasjonene.
- Samarbeidet kjennetegnes av forutsigbarhet og planmessighet, og hvor partene har gjensidig utbytte av samarbeidet.
- Praksisfeltet bidrar i revisjons- og evalueringsprosesser tilknyttet studieprogrammene, og har også en rolle i utdanningenes kvalitetssystem.
- Veiledere i praksis har høy kompetanse og bidrar til at studentene oppnår læringsutbyttmålene.
- Utdanningene har system for at studentenes praksiserfaringer hentes opp og reflekteres over, og inngår som en integrert del av danning og utdanning.

Hvordan kan samarbeidsavtalene mellom institusjonene og tjenestene bidra til økt kvalitet og relevans i praksis i helse- og sosialfagutdanningene?

VID har de senere år gitt høy prioritet til å inngå samarbeidsavtaler med samarbeidspartnere i praksis. Erfaringene med dette er svært gode:

- Samarbeidsavtalene regulerer antallet praksisplasser i ulike deler av tjenestene og gir begge parter anledning til langsiktig planlegging.
- Avtalene avklarer gjensidige forventinger og forpliktelser og er tydelige på rolle- og ansvarsforhold.
- Avtalene er spesifikke om samarbeidsområder og legger opp til strukturer for regelmessige møtepunkt og kommunikasjon.
- Avtalene blir et insitament til utvidet samarbeid innen utdanning, kompetanseheving, forskning og innovasjon.

Hvordan bidrar samarbeidsorganer til å skape gode rammer for blant annet praksisstudier, kombinerte stillinger, veilederkompetanse, FoU og tjenesteinnovasjon?

Det vises til de andre svarene ovenfor.

De nye retningslinjer for helse- og sosialfagutdanninger åpner for nye måter å gjennomføre praksisstudier på. Hvordan ser institusjonen for seg at nye praksismodeller kan bidra til økt læring og samarbeid mellom tjenestene og UH-sektoren?

VID ønsker å trekke frem et eksempel fra bachelorutdanningen i sosialt arbeid. Her etableres det nå et nytt praksisemne der studentene skal ha praksis i frivillige organisasjoner hvor de skal arbeide som frivillige. Målet er å gi studentene økt forståelse for det å være frivillig, lede frivillig arbeid og for muligheter og utfordringer i denne delen av arbeidslivet. Veiledning i denne praksisperioden planlegges delvis gjennomført i grupper. Det er et ønske at denne nye praksisformen skal bidra til gjensidig utveksling og representere ressurser for alle de involverte partene.

Ved bachelorutdanningen i sykepleie vil simulering inngå som en vesentlig del av ferdighetsstudier og praksisstudier. VID samarbeider med spesialist- og kommunehelsetjeneste, men også med andre utdanningsinstitusjoner, om utvikling av simuleringssentre og om simulering som læringsarena.

VID ønsker også å undersøke modeller for gruppeveiledning av studenter i praksis, samt tverrprofesjonell samarbeidslæring i praksis.

Med vennlig hilsen

Bård Mæland
rektor

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten håndskrevne signaturer.

